

33. Lane R.E. The Decline of Politics and Ideology in the Knowledgeable Society / R.E. Lane // American Sociological Review. – 1966. – Vol. 31. – Pp. 649-662.

34. Leontief W.W. Input-Output Economics / W.W. Leontief. – New York : Oxford University Press, 1966. – 257 p.

35. Machlup F. The Production and Distribution of Knowledge in the United States / F. Machlup. – Princeton : Princeton University Press, 1962. – 436 p.

36. Piketty T. Capital in the Twenty-First Century / Thomas Piketty. – Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press, 2014. – 696 p.

37. Tuyen T.N. Knowledge Economy and Sustainable Economic Development : A Critical Review / T.N. Tuyen. – Walter de Gruyter GmbH & Co. KG, Berlin. – New York. – 2010. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.e-cademic.de/data/ebooks/extracts/9783598251818.pdf>.

Карпинский Б.А., Василькив И.Н., Шевцов А.Б., Карпинская Е.Б. Экономика знаний и устойчивое развитие: моделирование и сравнение

Обосновано, что моделирование взаимосвязей экономики знаний и устойчивого развития должно осуществляться в интересах обеспечения долгосрочного гармоничного природного и человеческого развития, исходя из глобальной стратегии на дальнейшее изменение структуры традиционной экономики и занятости в пользу растущего веса экономики знаний.

Выделена стратегическая проблема износа основных средств, который в Украине доходит до 80 %. Дальнейшее оттягивание программных управленческих мер в этом направлении будет снижать возможности национальной экономики в конкуренции на товарных рынках глобализирующейся экономической среды и ограничивать выпуск конкурентоспособной высокотехнологичной продукции, будет влиять на реализацию идеологии экономики знаний и устойчивого развития. Осуществлено моделирование возможных стратегий и рисков в системе принятия обоснованных управленческих решений по аспектам формирования экономики знаний и устойчивого развития в Украине за влияния глобальных трансформаций с ориентацией на: определение сдерживающих факторов наращивания объемов валового внутреннего продукта, активизацию финансовых поступлений в бюджет государства, повышение благополучия населения и продолжительности жизни.

Ключевые слова: экономика знаний, устойчивое развитие, моделирование, сравнение, валовой внутренний продукт, занятость, благополучие, износ основных средств, безработица, стратегия, глобализация.

Karpinsky B.A., Vasylykiv I.M., Shevtsov A.B., Karpinska O.B. Knowledge Based Economy and Sustainable Development: Modelling and Comparison

It is proved that the simulation of the relationship of the knowledge based economy and sustainable development should be carried out in order to ensure long-term harmony of the natural and human development, on the basis of a global strategy to further changes in the structure of the traditional economy and employment in favor of increasing the weight of the knowledge based economy. A strategic problem of depreciation, which constitutes up to 80 % in Ukraine, is distinguished. Further delay in program management measures in this direction will reduce the possibility of the national economy in the competition in product markets globalized economic environment and limit the production of competitive high-tech products, will affect the implementation of the ideology of the knowledge based economy and sustainable development. Modelling of possible strategies and risks in the system to make informed management decisions on the aspects of the formation of the knowledge based economy and sustainable development in Ukraine for the impact of global transformations with a focus on such aspects as identification of constraints increase the volume of gross domestic product, the activation of financial revenues of the state, and the welfare of the population and lifetime.

Keywords: knowledge based economy, sustainable development, modelling, comparison, gross domestic product, employment, welfare, depreciation, unemployment, strategy, globalization.

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Проаналізовано послуги найбільш активних вітчизняних банків у сфері проектного фінансування, таких як: ПАТ "Піреус Банк МКБ" та ПАТ "Кредо Банк". Виділено основні переваги проектного фінансування серед інших форм довготермінового кредитування. Розглянуто чинники, які стримують розвиток проектного фінансування в Україні. Здійснено ретроспективний аналіз розвитку проектного фінансування у світовому масштабі. Подано пропозиції, використання яких дасть змогу покращити інвестиційний клімат у державі, а відтак, у найближчій перспективі, активізувати процес проектного фінансування.

Ключові слова: проектне фінансування, інвестування, кредитування, інноваційні проекти.

У сучасних умовах господарювання проектне фінансування є перспективною формою інвестування капіталу у найбільш прибутковій сфері державної економіки чи приватного бізнесу. Воно дає змогу втілювати у життя великомасштабні інноваційні проекти, які мають довготерміновий характер і є більш ризикованими, порівняно із традиційною фінансово-господарською діяльністю, та надавати нового імпульсу розвитку вітчизняній економіці.

Зрозуміло, що будь-який проект не може бути реалізованим без належного фінансування. Для того, щоб реанімувати вітчизняну економіку загалом та основні її стратегічні сектори – паливно-енергетичний комплекс, металургійну галузь та сільське господарство – потрібні значні капіталовкладення (за результатами досліджень іноземних експертів, на рік потрібно 2,5-3,5 трлн дол. США). Тож, як свідчить досвід високорозвинених країн, для поступового та ефективного відновлення вітчизняної економіки, значну увагу доцільно приділити новому методу фінансування великомасштабних і високоризикових інвестиційних проектів – проектному фінансуванню.

Аналіз публікацій. Сьогодні у багатьох наукових публікаціях вітчизняних і зарубіжних науковців досліджено проблематику розвитку проектного фінансування. Зокрема Г.О. Бардиш, І.А. Бланк, І.З. Бугай, О.О. Смірнова вивчали сучасний стан та проблематику розвитку цього виду фінансування. Серед зарубіжних науковців варто виокремити Е.Р. Йескомб, Г. Марковіца, М. Міллера, Е. Шнайдера та ін. Проте постійні зміни у вітчизняному законодавстві, фінансово-політична нестабільність у державі зумовлюють пошук нових (нетрадиційних) напрямів розвитку проектного фінансування.

Мета роботи: вивчення зарубіжного досвіду розвитку проектного фінансування; висвітлення чинників, які стримують розвиток проектного фінансування в Україні; визначення основних напрямів активізації проектного фінансування в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі існує чимало трактувань поняття "проектне фінансування", проте найбільш вдале з нашого погляду є таке: проектне фінансування – це фінансування інвестиційних проектів, при якому джерелом обслуговування боргових зобов'язань є грошові потоки, що генеруються проектом. Специфіка цього виду інвестування полягає в тому, що оцінка доходів і витрат здійснюється з урахуванням розподілу ризику між учасниками проекту [1, с. 10].

У вітчизняній літературі більшість авторів [2, 6, 9] ототожнюють поняття проектне фінансування із банківським кредитуванням чи банківським інвестиційним кредитуванням. Проте відмінність полягає у взаємовідносинах між кредитором та позичальником (обмежена відповідальність позичальника перед кредитором, підвищений контроль з боку банку тощо), розподілу ризиків при проектному фінансуванні (економічний ризик, ризик зміни процентної ставки, валютний ризик, політичний ризик), сфер реалізації проекту (у межах конкретного підприємства, галузі чи регіону), характеру руху коштів тощо.

А істотна відмінність проектного фінансування від інвестиційного кредиту полягає в тому, що основним забезпеченням (заставою) зобов'язань позичальника при проектному фінансуванні виступає майно (нерухомість, обладнання та інше) самого проекту, що не виключає надання додаткового забезпечення, особливо на початкових етапах розвитку проекту. Варто підкреслити, що фінансова участь власника проекту у грошовому еквіваленті має становити не менше 30 % від його загальної вартості. Тому можна сказати, що в Україні більшість банкірів помилково називають деякі види інвестиційної діяльності проектним фінансуванням.

Здійснюючи ретроспективний аналіз розвитку проектного фінансування у світовому масштабі, варто зазначити, що на початкових етапах розвитку проектного фінансування світовий ринок був поділений між обмеженою кількістю переважно американських, німецьких та японських банків. Однак пізніше, з розвитком нафто- та газовидобутку в Північному морі до них приєдналися комерційні банки Великої Британії, Франції, Італії, Швейцарії та інших європейських країн. І уже на початку XXI ст. на ринку проектного фінансування сформувалася група найбільш впливових банків. Насамперед, до їх числа належать такі відомі американські банки як Citigroup та JP Morgan, а також ціла низка європейських банків – Deutsche Bank, BNP Paribas, Intesa, Credit Agricole тощо [2, с. 117]. В Україні Deutsche Bank представлений спільними з державою проектами з модернізації та реконструкції газотранспортної системи України. Так, 11 грудня 2012 р. ДК "Укртрансгаз" і Deutsche Bank підписали угоду щодо відкриття кредитної лінії в розмірі 53,5 млн євро для реалізації проекту модернізації компресорної станції Бар газопроводу "Союз" [3]. Провідні експерти планують, що за кошти кредитної лінії буде продовжений термін експлуатації газових компресорів ще на 15 років, знижені на 28 % обсяги споживання паливного газу, а також підвищено коефіцієнт корисної дії газових компресорів. Згідно з підписаною угодою період кредитування становить 10 років і 9 місяців, а німецькі інвестори планують профінансувати 85 % вартості проекту шляхом надання кредиту.

На цей час в Україні у сфері проектного фінансування найбільш активно працюють такі банки як: ПАТ "ВТБ Банк", ПАТ "Кредо Банк", ПАТ "Піреус Банк МКБ", ПАТ "ОТП Банк, ПАТ "Райффайзен Банк Аваль" та ПАТ "УніКредит Банк". У більшості зазначених фінансових установ інформація на їхніх сайтах має загальний характер без висвітлення конкретних умов проектного фінансування, які вони пропонують. Проте деталізовану інформацію щодо надання послуг із проектного фінансування подали ПАТ "Кредо Банк" та ПАТ "Піреус Банк МКБ". Так, ПАТ "Кредо Банк" надає послуги з проектного фінансування для підприємств, зацікавлених в оновленні виробничої бази та започаткуванні високотехнологічних виробництв. Це кредитування здійснюється у формі фінан-

сування ефективних бізнес-проектів, пов'язаних з розвитком або створенням нового напрямку бізнесу підприємства, його репрофілюванням чи модернізацією.

Умови кредитування у ПАТ "Кредо Банк": кредитні кошти надаються одноразово всією сумою або кредитними траншами згідно із встановленим графіком; валюта кредитування – гривня, долари США чи Євро; термін кредитування – до 84 місяців; участь власними коштами – не менше 30 % від вартості інвестиційного проекту; процентна ставка за користування кредитними коштами залежить від терміну кредитування; забезпеченням по кредиту виступає ліквідне майно позичальника (поручителя); можливість дотермінового повернення кредитних коштів [4].

Щодо переваг проектного фінансування у ПАТ "Піреус Банк МКБ" в Україні, то вони полягають у такому: розроблення індивідуальних схем і тарифів фінансування по кожному проекту; консультаційна підтримка Банку протягом реалізації проекту; довготерміновий характер фінансування (до 7 років); індивідуальний гнучкий графік надання і повернення позикових коштів, можливість встановлення пільгового періоду; часткова диверсифікація проектних ризиків. Окрім цього, для реалізації вагомих інвестиційних проектів, згадані вище фінансові установи можуть виступати учасниками консорціумного кредитування шляхом об'єднання з іншими комерційними банками для здійснення спільного фінансування [5].

Здебільшого, на практиці фінансування проекту відбувається в трьох основних формах – позичковій, дольовій і змішаній. Сторони, які беруть участь у реалізації проекту, найчастіше є не тільки кредиторами, але й учасниками проекту. Мобілізація коштів при проектному фінансуванні може відбуватись як у межах банківських установ, так і поза ними. Банки можуть об'єднувати капітали з метою фінансування певного інвестиційного проекту, утворюючи банківський консорціум [6, с. 175]. Така форма співпраці дає змогу всім учасникам проектного фінансування уникнути більшості ризиків, на які наражаються учасники (або ж їх розподілити); акумулювати необхідну суму фінансових ресурсів, які є досить дорогими в умовах реалізації інвестиційних проектів; здійснювати обмін необхідною інформацією тощо.

Варто зазначити, що Національний банк України не здійснює моніторинг участі українських банків в проектному фінансуванні. Таке ставлення регулятора, можливо, пояснюється відсутністю терміна "проектне фінансування" в юридичному просторі. У прийнятій Правлінням Національного банку України Постанові № 23 від 25 січня 2012 р. затверджено Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями, де поняттю "проектне фінансування" відповідає термін "кредит під інвестиційний проект". У Положенні зміст цього терміна викладено у такій редакції: "кредит під інвестиційний проект – довготерміновий кредит, наданий для реалізації інвестиційного проекту (окрім інвестування кредитних коштів у такі об'єкти інвестиційної діяльності, як цінні папери, цільові грошові вклади, інтелектуальні цінності, майнові права), майбутні доходи за яким будуть джерелом повернення кредиту" [7].

Зарубіжний досвід свідчить, що навіть процвітаючі фірми рідко обходяться без довготермінових кредитів. Так, наприклад у Німеччині, приблизно

70 % усіх банківських кредитів, які надаються підприємствам та приватним особам, – це довготермінові кредити на чотири і більше років. Звичайні терміни дії кредитів у галузі створення, розширення та модернізації виробничих об'єктів у Німеччині становлять від 12 до 25 років, у галузі житлового будівництва – від 5 до 30 років [8]. Адже стабільного зростання економіки можна досягти завдяки професійному поєднанні довготермінових капітальних вкладень і факторів виробництва, внаслідок чого створюється новий продукт чи примножений капітал, який є базовою основою подальшого зростання економіки.

З огляду на вищевикладене, можна виділити низку переваг проектного фінансування, які в сучасних умовах господарювання дадуть змогу:

- передбачати майбутні результати від реалізації інвестиційного проекту;
- залучати іноземних інвесторів до фінансування проекту, що дасть змогу зменшити витрати із погашення заборгованостей;
- оцінювати фінансовий стан і платоспроможність позичальника;
- використовувати комплексний підхід до розгляду інвестиційного проекту, враховуючи його життєздатність, ефективність, забезпеченість відповідними ресурсами, наявність ризиків тощо;
- надавати позичальникам пільговий період у погашенні кредиту;
- отримувати лояльні процентні ставки за наданими кредитами, індивідуальний графік погашення кредиту та мати можливість відстрочення основної суми боргу за кредитами;
- зменшувати ризики, які пов'язані із поставкою обладнання;
- забезпечувати об'єкти, що фінансуються, підтримкою міжнародних фінансових організацій.

Вважаємо за доцільне виділити низку чинників, які гальмують розвиток проектного фінансування в Україні (рис.).

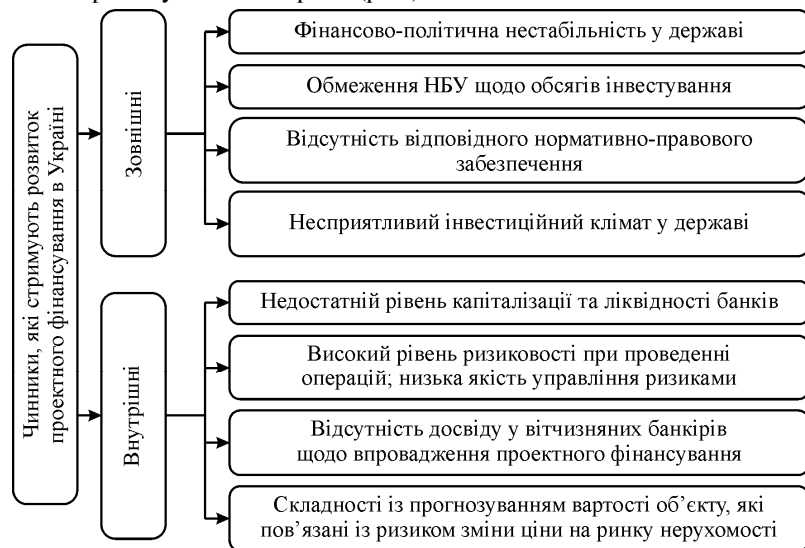

Рис. Чинники (внутрішні і зовнішні), які стримують розвиток проектного фінансування в Україні

Одним із важливих чинників, який, на нашу думку, гальмує розвиток проектного фінансування в Україні, є обмеження Національного банку щодо обсягів інвестування. Відомо, що проектне фінансування потребує значних за обсягом довготермінових фінансових вкладень, і щоб його реалізувати, потрібно забезпечити доступ позичальників до дешевих кредитів завдяки зниженню норми резервування коштів вітчизняних банківських установ. Для цього НБУ потрібно створити систему обов'язкового резервування для тих комерційних банків (інституційних інвесторів), що активно займаються інвестиційним кредитуванням.

Не менш важливим чинником, який стримує розвиток цього виду фінансування, є несприятливий інвестиційний клімат, а саме – слабка система нормативно-правового та економічного захисту вітчизняних та іноземних інвесторів. Більшість іноземних учасників проектного фінансування не зацікавлені вкладати свої заощадження в економіку країни із недосконалою податковою системою, відсутністю державних гарантій інвесторам, низьким рівнем розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності, політичною нестабільністю тощо. Отже, для покращення інвестиційного клімату в країні та, як наслідок, активізації проектного фінансування державним органам влади необхідно:

- створити систему державних гарантій страхування проектних ризиків, зокрема надання гарантій комерційним банкам та іншим інституційним інвесторам, які беруть участь у проектному фінансуванні;
- з метою мінімізації ризиків банкам доцільно використовувати схему пайової участі організатора проекту або залучення інших банків для фінансування (утворюючи синдикат) для розподілу ризиків рівномірно між усіма учасниками проекту;
- визначитися із стратегічно важливими для держави проектами і пріоритетними напрямками розвитку економіки і сконцентрувати на них грошові потоки;
- забезпечити позичальникам доступ до дешевих (пільгових) кредитів; створити умови, за якими комерційним банкам будуть виділяти фінансові ресурси на умовах рефінансування (особливо тим, які кредитують інноваційні проекти). З метою доступності кредитів важливо знизити норму резервування коштів комерційним банкам, які активно інвестують кошти у фінансові проекти.

Висновок. У сучасних умовах децентралізації влади та обмеженості бюджетних фінансових ресурсів важливо посилити вплив місцевих органів влади на підтримку різного роду проектів, особливо тих, які спрямовані на створення нових та реструктуризацію діючих підприємств, на використання результатів науково-технічного прогресу і на цій основі – оновлення основних фондів підприємств. Впровадження на практиці низки перелічених вище напрямів розвитку проектного фінансування дасть змогу у найближчій перспективі ефективно розвивати цей вид фінансування стратегічно важливих, як для малого і середнього бізнесу, так і для держави, програм і проектів.

Література

1. Бардиш Г.О. Проектне фінансування : підручник / Г.О. Бардиш. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во "Алерта", 2010. – 463 с.
2. Йескомб Э.Р. Принципы проектного финансирования : пер. с англ. И.В. Васильевской // Э.Р. Йескомб; под общ. ред. Д.А. Рябих. – М. : Изд-во "Вершина", 2008. – 488 с.
3. Офіційний сайт ДК "Укртрансгаз". [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.utg.ua/ru/default/deutsche-bank>

4. Офіційний сайт ПАТ "Кредо Банк". [Електронний ресурс]. – Доступний з http://kredo-bank.com.ua/foq_medium
5. Офіційний сайт ПАТ "Піреус Банк МКБ". [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.piraeusbank.ua/>.
6. Куклік К.А. Фінансові можливості вітчизняних банків у сприянні розвитку проектного фінансування в Україні / К.А. Куклік // Актуальні проблеми економіки : зб. наук. праць. – 2008. – № 9 (87). – С. 173-183.
7. Постанова Правління Національного банку України Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями від 25.01.2012 р., № 23. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
8. Смірнова О.О. Проектне фінансування в Україні: сучасний стан та можливості застосування іноземного досвіду / О.О. Смірнова. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.google.com.ua/webhp?source=search_app&gfe_rd=cr&ei
9. Бугай В.З. Проектне фінансування як інструмент залучення інвестиційних ресурсів / В.З. Бугай. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://web.znu.edu.ua/h>.

Костак З.Р. Проблемы и направления развития проектного финансирования в Украине

Проанализированы услуги наиболее активных отечественных банков в сфере проектного финансирования, таких как: ОАО "Пиреус Банк МКБ" и ОАО "Кредо Банк". Выделены основные преимущества проектного финансирования среди других форм долгосрочного кредитования. Рассмотрены факторы, которые сдерживают развитие проектного финансирования в Украине. Осуществлен ретроспективный анализ развития проектного финансирования в мировом масштабе. Представлены предложения, использование которых позволит улучшить инвестиционный климат в государстве, а затем, в перспективе, активизировать процесс проектного финансирования.

Ключевые слова: проектное финансирование, инвестирование, кредитование, инновационные проекты.

Kostak Z.R. Problem Areas and Development Project of Financing in Ukraine

Services provided by the most active domestic banks in project financing, such as JSC "Piraeus Bank ICB" and JSC "Credo Bank" are analyzed. The main advantages of project finance, among other forms of long-term lending, are highlighted. The factors that hinder the development of project financing in Ukraine are defined. Retrospective analysis of project financing globally is made. Some proposals that will help improve the investment climate in the state, and therefore, in the short term, to intensify the process of project financing, are given.

Keywords: project financing, investments, loans, innovative projects.

УДК 005.8:330.332:338.45(477) *Докторант Д.В. Крилов¹, канд. екон. наук – Запорізький НУ*

ВАЖЕЛІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Досліджено взаємозв'язок важелів організаційно-економічного механізму реалізації інвестиційних проектів промислових підприємств з регіональною та державною інвестиційною політикою. Визначено важелі організаційно-економічного механізму реалізації інвестиційних проектів промислових підприємств та надано їм характеристику. Виявлено взаємозв'язок всіх важелів організаційно-економічного механізму реалізації інвестиційних проектів промислових підприємств. Виокремлено проблемні питання використання важелів організаційно-економічного механізму реалізації інвестиційних проектів

промислових підприємств. Встановлено пріоритетність використання важелів організаційно-економічного механізму реалізації інвестиційних проектів промислових підприємств. Запропоновано заходи щодо підвищення ефективності використання важелів організаційно-економічного механізму реалізації інвестиційних проектів промислових підприємств.

Ключові слова: політика, іноземні інвестиції, інвестиційні проекти, важелі, податки, кредити, фінансові результати, відсотки, цілі, завдання, програми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інвестиційні важелі гармонізації стратегічного управління на корпоративному, регіональному і державному рівнях економіки та ключові фактори взаємодії учасників інвестиційного процесу з метою їх оптимізації розглянуто в працях науковців О.Ф. Михайленка [8], І.В. Кубаревої [7], О.С. Кошуби [6], Л.П. Батенка [1]. Науковці Г.В. Махова [2], О.В. Мельник [3], А.П. Наливайко [4] досліджували перспективи та розвиток стратегічного управління важелями інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання у ринкових умовах. Але не вирішеними залишаються питання щодо використання важелів організаційно-економічного механізму реалізації інвестиційних проектів на промислових підприємствах.

Постановка проблеми. Організаційно-економічний механізм без важелів економічного впливу не дасть змогу реалізувати інвестиційні проекти на промислових підприємствах. Політику промислових підприємств щодо механізмів реалізації інвестиційних проектів, а також пріоритетних напрямів інвестиційної діяльності називають інвестиційною політикою; це найважливіша складова економічної політики промислових підприємств, регіонів і держави.

Метою роботи є виокремлення проблем використання важелів організаційно-економічного механізму реалізації інвестиційних проектів на промислових підприємствах та розроблення пропозицій щодо їх ефективного використання.

Виклад основного матеріалу. До важелів організаційно-економічного механізму реалізації інвестиційних проектів промислових підприємств відносять інвестиції, податки, кредити, фінансові результати, кредити, відсотки. Використання важелів організаційно-економічного механізму реалізації інвестиційних проектів промислових підприємств залежить від інвестиційної політики держави, яка сприяє або, навпаки, заважає реалізувати інвестиційні проекти промисловим підприємствам. Особливість інвестиційної політики промислових підприємств в Україні визначається ситуацією, яка склалася в інвестиційному комплексі та в інвестиційній діяльності. Їй властиві: надзвичайно низькі темпи оновлення виробничого апарату, 50-60 % зношення; зниження інвестиційної активності; витратний характер; хронічний дефіцит оборотних засобів підприємств за умов інфляції, через що виникає необхідність використання кредитних ресурсів; напруженість державного і місцевого бюджетів, внаслідок чого скорочуються можливості бюджетного фінансування інвестицій промислових підприємств.

Інвестиційна політика України охоплює:

1. Збільшення частки інвестицій у технічне переозброєння і реконструкцію.
2. Переорієнтація інвестицій у пріоритетні галузі національного господарства з метою реалізації структурної перебудови економіки. Пріоритетними галузями, в які невідкладно спрямовуватимуться централізовані інвестиції, є: технічне переозброєння і модернізація промислових підприємств; структурна перебудова підприємств машинобудування та оборонного комплексу, їх

¹ Наук. консультант: проф. А.В. Череп, д-р екон. наук